

بازکاوی

انقلاب اسلامی ایران

نویسنده:

حجۃ الاسلام و المسلمین محمد کسری آیین دینی

آقای محمد علی قاضی

حجۃ الاسلام و المسلمین محمد امامی

ویراستار علمی

حجۃ الاسلام و المسلمین دکتر آقای زاده ترابی

سرشناسه	:	دیانی، محمد شمس‌الدین، ۱۳۴۷ -
عنوان و نام پدیدآور	:	بازکاوی انقلاب اسلامی ایران/ نویسندگان محمدشمس‌الدین دیانی، محمدعلی قائمی، محمد امامی.
مشخصات نشر	:	مشهد: انتشارات مرندیز، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری	:	۲۴۰ص.
شابک	:	۹۷۸-۶۰۰-۱۰۶-۴۱۲-۸
وضعیت فهرست نویسی	:	قیفا
یادداشت	:	کتابنامه.
موضوع	:	ایران -- تاریخ -- انقلاب اسلامی، ۱۳۵۷ -- علل
موضوع	:	ایران -- تاریخ -- انقلاب اسلامی، ۱۳۵۷ -- نقد و تفسیر
شناسه افزوده	:	قائمی، محمدعلی، ۱۳۵۳ -
شناسه افزوده	:	امامی، محمد، ۱۳۴۶ -
رده بندی کنگره	:	۱۳۹۴ DSR/۱۵۵۱:۲ پ ۹۵۵/۰۸۳
رده بندی دیویی	:	۹۵۵/۰۸۳
شماره کتابشناسی ملی	:	۴۱۶۱۹۷۳

نشر مرندیز

دفتر انتشارات: مشهد، خیابان آپکوه ۷ - دانشسرای شمالی - شماره ۹۰
تلفن: ۰۵۱-۳۷۲۷۴۷۶۵
دورنگار: ۰۵۱-۳۷۲۵۱۳۰۲

www.marandiz.com

بازکاوی انقلاب اسلامی ایران

حجه الاسلام و المسلمین محمدشمس‌الدین دیانی
محمدعلی قائمی، حجه الاسلام و المسلمین محمد امامی

صفحه‌آرا: ر. انفرادی

نوبت چاپ: اول، ۱۳۹۴

چاپ: دقت

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۱۲۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۰۶-۴۱۲-۸

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱۵	مقدمه

فصل اول: مفاهیم و کلیات

۲۵	گفتار اول: تعریف مفاهیم لغوی و اصطلاحی
۲۵	۱. انقلاب
۲۶	۲. کودتا
۲۷	۳. شورش
۲۷	۴. قیام
۲۷	۵. نهضت
۲۷	۶. اصلاح (اصلاحات)
۲۸	۷. ویژگی‌ها
۲۹	گفتار دوم نظریات انقلاب
۲۹	۱. ارسطو
۳۰	۲. نظریه مارکس
۳۲	۳. نظریات روان‌شناسانه در تحلیل انقلاب
۳۴	گفتار سوم: تئوریهای انقلاب یا عوامل پیشبرنده تاریخ
۳۴	۱. تئوری نژادی
۳۶	۲. تئوری جغرافیایی
۳۶	۳. تئوری نوابغ و نخبگان
۳۷	۴. تئوری جبر تاریخ (اقتصادی)
۳۸	۵. تئوری جبر الهی
۳۹	۶. تئوری فطرت

- گفتار چهارم: مطالعه ریشه‌های انقلاب اسلامی ایران ۴۰
۱. فرایند بررسی تحولات سیاسی - اجتماعی ۴۱
۲. بررسی تحول بهمن ۵۷ مطابق الگو ۴۲
۳. مهم‌ترین تحولات سیاسی - اجتماعی ایران ۴۴
- الف) شکل‌گیری صفویه، تداوم، انحطاط ۴۴
- ب) شکل‌گیری قاجاریه، تثبیت و انحطاط ۴۶
۴. جنبش مشروطیت در ایران ۵۱
۵. نقش صنعت نفت ۵۴
۶. ۱ تیر ۱۳۳۱ - اوج همگرایی مذهبی‌ها و ملی‌گراها ۵۵
- الف) کودتای ۲۸ مرداد ۵۶
- ب) لایحه انجمن‌ایالتی و ولایتی ۵۷
۷. انقلاب سفید یا انقلاب شاه و ملت (لوايح شش‌گانه) ۵۸
- الف) ایرادات شکلی (بر اساس قانون اساسی) ۵۹
- ب) ایراد محتوایی ۶۰
۸. واقعه فیضیه و واقعه ۱۵ خرداد ۱۳۴۲ ۶۰
۹. کاپیتولاسیون (مصونیت قضایی اتباع بیگانه) ۶۱
۱۰. واقعه ۱۷ شهریور ۱۳۵۷ ۶۴
- گفتار پنجم: آخرین تدابیر حکومت ۶۴
۱. نظریه تاریخی - اجتماعی ۶۶

فصل دوم: پیشینه دین و دولت در ایران

- گفتار اول: امپراطوری ایران قبل از اسلام ۶۹
۱. افول امپراطوری به واسطه دین جدید و رویکرد ایرانیان به آن ۶۹
- گفتار دوم: عوامل و مراحل گسترش تشیع در ایران ۷۱
۱. قیامها و حکومت‌های شیعی قبل از حکومت صفویان در سرزمین ایران ۷۲
- الف) قیام یحیی بن زید بن علی (زین‌العابدین علیه السلام) ۷۲

۷۳	ب) قیام یحیی بن عبد الله
۷۳	پ) قیام و حکومت علویان در طبرستان
۷۳	ت) حکومت امام ابو محمد اطروش
۷۴	ث) حکومت آل بویه در ایران و عراق
۷۵	ج) نهضت سرداران خراسان
۷۶	چ) قیام و حکومت سادات مرعشی در مازندران
۷۶	ح) نهضت اهلایون قزلباش
۷۷	۲. عوامل عقبای قیام شیعیان
۷۷	الف) پیروی از ابا عبد الله الحسین علیهما السلام
۷۸	ب) اجرای امر به معروف و نهی از منکر
۷۹	پ) دستیابی به عدالت و متیزه اعظم
۷۹	ت) جهاد
۸۰	ث) اقامه حکومت اسلامی

فصل سوم: جریان غرب گرایی در ایران

۸۳	گفتار اول: ادوار نفوذ غرب در ایران
۸۳	۱. دوره جای پا
۸۴	۲. دوره نفوذ
۸۵	گفتار دوم: نخستین غرب زده
۸۵	گفتار سوم: زمینه‌های نفوذ غرب در ایران
۸۶	گفتار چهارم: امتیاراتی ایران به انگلستان
۸۶	۱. امتیاز تلگراف
۸۶	۲. معاهده پاریس
۸۷	۳. قرارداد تجزیه بلوچستان
۸۷	۴. قرارداد رویتز
۸۷	۵. امتیاز کشتی رانی در رود کارون

- ۸۷..... ۶. امتیاز لاتاری
- ۸۸..... ۷. امتیاز راه آهن جنوب
- ۸۸..... ۸. امتیاز دخانیات و نهضت تنباکو
- ۸۹..... ۹. آغاز نهضت
- ۹۰..... ۱۰. امتیاز بانک شاهنشاهی
- ۹۰..... گفتار پنجم: امتیازاتی که به روسیه واگذار گردید
- ۹۰..... ۱. عهد نامه گلستان
- ۹۱..... ۲. عهد نامه ترکمن چای
- ۹۱..... ۳. امتیاز راه‌های شمال و مرداب انزلی
- ۹۱..... ۴. امتیاز کربلای ران بحر خزر
- ۹۲..... ۵. امتیاز بانک استخری
- ۹۲..... ۶. امتیاز ایجاد تپ قزاق
- ۹۲..... ۷. قرار داد گمرکی ایران و روسیه
- ۹۳..... گفتار ششم: امتیاز به فرانسوی‌ها
- ۹۳..... ۱. عوامل اصلی نفوذ غرب در این دوره (در: نفوذ)
- ۹۳..... الف) قراردادهای اقتصادی
- ۹۴..... ب) غرب گرایان
- ۹۴..... پ) فراماسونری
- ۹۶..... ت) کاپیتولاسیون
- ۹۷..... گفتار هفتم: مشکلات و موانع در راه نفوذ غرب در ایران
- ۹۷..... ۱. احکام اسلام
- ۹۷..... ۲. بافت زندگی سنتی مردم
- ۹۸..... ۳. روحانیون و رهبران مذهبی
- ۹۸..... ۴. دوره سلطه
- ۹۹..... الف) مشخصات رژیم تحت سلطه
- ۹۹..... ب) رژیم زیر سلطه، نماینده هیچ قشری نیست

۵. اعمال فشار بر مردم ۹۹
۶. استبداد و عدم آزادی ۱۰۰

فصل چهارم: اصل پهلوی

- گفتار اول: کودتای ۱۲۹۹ آغاز سلطه کامل انگلیس ۱۰۵
۱. اهداف انگلیس ۱۰۵
۲. انجام کودتا و پیدایش رضاخان ۱۰۵
۳. زمینه‌سازی سردار سپه برای دستیابی به سلطنت ۱۰۶
- گفتار دوم: پایان ساخت و ساز و آغاز سلطنت پهلوی ۱۰۷
۱. روابط رضاخان با روسیه ۱۰۸
- ۲- پایان دوران خدمت ۱۰۹
۳. سلطه خارجی در عصر محمد رضا بهری ۱۰۹

فصل پنجم: نگاهی اجمالی به دستاوردها و خطرات در پیش روی انقلاب

- گفتار اول: دستاوردهای مهم انقلاب اسلامی ۱۱۵
۱. دستاوردهای جهانی انقلاب ۱۱۶
۲. دستاوردهای فرهنگی انقلاب ۱۱۶
۳. دستاوردهای اقتصادی انقلاب ۱۱۶
۴. دستاوردهای علمی انقلاب ۱۱۶
۵. دستاوردهای اجتماعی انقلاب ۱۱۷
۶. دستاوردهای نظامی انقلاب ۱۱۷
۷. دستاوردهای سیاسی انقلاب ۱۱۷
۸. دستاوردهای دینی انقلاب ۱۱۷
- گفتار دوم: آفات انقلاب ۱۱۸
۱. نفوذ اندیشه‌های بیگانه ۱۱۸
۲. نفوذ تجددگرایی افراطی ۱۱۹

- ۱۱۹..... ۳. نفوذ فرصت طلبان
- ۱۲۰..... ۴. ناتمام گذاشتن انقلاب

فصل ششم: مبانی نظری جمهوری اسلامی

- ۱۲۳..... گفتار اول: مبانی نظری
- ۱۲۴..... ۱. دموکراسی
- ۱۲۵..... الف) تعریف دموکراسی
- ۱۲۹..... ب) دیدگاه‌های مختلف از دموکراسی
- ۱۳۱..... ۲. وجوه اختلاف دموکراسی لیبرال غربی با دموکراسی توده‌ای شرقی
- ۱۳۱..... الف) اختلاف در شناخت آادی
- ۱۳۲..... ب) اختلاف در اصل برابری
- ۱۳۳..... پ) اختلاف در مشروعیت سیستم
- ۱۳۳..... ت) اختلاف در طریقه سوسیالیسم کردن دموکراسی
- ۱۳۴..... ث) اختلاف در چگونگی حکومت مردم
- ۱۳۵..... ۳. نهادهای اصلی دموکراسی کلاسیک
- ۱۳۶..... ۴. دموکراسی‌های متفاوت در عمل
- ۱۳۶..... الف) ایالت متحده آمریکا
- ۱۳۷..... ب) فرانسه
- ۱۳۸..... پ) سوئیس
- ۱۳۸..... ت) اتحاد جماهیر شوروی
- ۱۳۸..... ث) چین
- ۱۳۹..... ج) کوبا
- ۱۳۹..... ۵. دموکراسی لیبرال
- ۱۴۲..... گفتار دوم: دموکراسی از دیدگاه بنیان گذار جمهوری اسلامی
- ۱۴۵..... گفتار سوم: دموکراسی از دیدگاه رهبر انقلاب

فصل هفتم: اندیشه سیاسی امام خمینی علیه السلام

- گفتار اول: اندیشه سیاسی امام خمینی علیه السلام ۱۵۱
۱. زیر بنای اندیشه سیاسی امام خمینی علیه السلام ۱۵۱
۲. جایگاه سیاست در اندیشه امام خمینی علیه السلام ۱۵۳
- الف) دو دیدگاه شیعی در مورد رابطه دین و سیاست ۱۵۴
۳. استدلال امام بر جدا نبودن سیاست از دین ۱۵۵
- الف) ماهیت حکام دین ۱۵۵
- ب) وجر احکام سیاسی و اجتماعی در دین ۱۵۶
- ج) همسانی (یا عدم) دین با سیاست ۱۵۷
- گفتار دوم: نظر امام علیه السلام بر بار بار احان نظریه جدایی دین اسلام از سیاست ۱۵۸
۱. استعمارگران ۱۵۸
۲. غرب زدگان مسلمان ۱۵۹
- گفتار سوم: تئوری ولایت فقیه ۱۵۹
۱. اصل حاکمیت خداوند ۱۵۹
۲. اصل وجوب اطاعت از ولی امر ۱۶۰
۳. حکومت قانون نه حکومت افراد ۱۶۰
۴. زمامدار عالم و عادل ۱۶۱
۵. تأکید بر اصل تدبیر و کفایت سیاسی فقیه ۱۶۲
۶. داشتن اختیارات ولایی در حکومت همسان با اولوا الامر ۱۶۳
- الف) واژه مطلقه در نظریه سیاسی امام به معنای چیست؟ ۱۶۵
- ب) محدودیت های ولی فقیه ۱۶۶
۷. نقش و جایگاه مردم در انتخاب ولی فقیه از دیدگاه امام علیه السلام ۱۶۸
- الف) دیدگاه امام خمینی علیه السلام ۱۷۱
- گفتار چهارم: استقلال در اندیشه امام خمینی علیه السلام ۱۷۲
۱. استقلال رهبری سیاسی ۱۷۳
۲. استقلال سیاسی جامعه و نفی استکبار ۱۷۴

۳. استقلال فکری و فرهنگی ۱۷۵
۴. استقلال نظامی ۱۷۶
۵. استقلال اقتصادی ۱۷۷
- گفتار پنجم: آزادی در اندیشه امام خمینی علیه السلام ۱۷۸
۱. آزادی از سلطه غیر ۱۷۹
۲. آزادی بیان ۱۷۹
۳. آزادی اقتصادی ۱۸۱
۴. آزادی اقلیت‌های مذهبی ۱۸۱
۵. محدودیت آزادی ۱۸۲

فصل هشتم: اندیشه و باسره امام خامنه‌ای علیه السلام

- گفتار اول: اندیشه سیاسی امام خامنه‌ای علیه السلام ۱۸۷
۱. انقلاب اسلامی ایران در اندیشه امام خامنه‌ای علیه السلام ۱۸۸
۲. جایگاه دین در انقلاب ۱۸۹
۳. جایگاه رهبری امام خمینی علیه السلام در انقلاب ۱۹۰
۴. آرمان‌های انقلاب اسلامی ۱۹۱
۵. ریزش‌ها و رویش‌های انقلاب ۱۹۳
۶. تقوا شرط ادامه رویش است ۱۹۵
۷. استکبار و طاغوت‌ها ۱۹۵
۸. معنای استکبار ۱۹۶
۹. استعمار نو و وفرانو ۱۹۶
- الف) استعمار نو ۱۹۷
- ب) استعمار فرانو ۱۹۸
۱۰. مهم‌ترین خصوصیات روحیه استکباری ۲۰۰
- الف) خود برتر بینی ۲۰۰
- ب) حق ناپذیری ۲۰۰

۲۰۱.....	پ) مجاز شمردن جنایت علیه بشریت.
۲۰۱.....	ت) فریب‌گری و رفتار منافقانه.
۲۰۲.....	۱۱. مستکبرین به انقلاب اسلامی
۲۰۲.....	الف) شوروی
۲۰۳.....	ب) آمریکا
۲۰۴.....	یک. خوی استکباری
۲۰۴.....	دو. توطئه، کو. تا، ترور
۲۰۵.....	سه. جنایت‌گری
۲۰۵.....	چهار. قدرت پ. شالو
۲۰۶.....	پنج. وارونه کردن - نانه
۲۰۷.....	شش. نظم نوین جهانی
۲۰۷.....	هفت. فریب‌کاری
۲۰۸.....	هشت: آمریکای شکست خورده
۲۰۹.....	پ) دیگر کشورهای مستکبر غربی
۲۱۰.....	یک. وارونه کردن حقایق
۲۱۱.....	دو. انحصار طلبی علمی
۲۱۲.....	۱۱. شکست محتمل آنان در برابر ملت ایران
۲۱۳.....	۱۲. مشکلات اروپا

فصل نهم: آسیب‌های انقلاب از دیدگاه رهبر انقلاب

۲۱۷.....	گفتار اول: آسیب‌شناسی انقلاب از دیدگاه رهبری علیه السلام
۲۱۷.....	۱. آسیب‌های درونی
۲۱۸.....	۲. بازگشت به ارزش‌های طاغوتی
۲۱۹.....	الف) دنیا زدگی و اشرافی‌گرایی مسوولان
۲۲۰.....	ب) مناسبات غلط اقتصادی و ویژه‌خواری
۲۲۰.....	پ) بی‌تقوایی مسوولان

- ۲۲۱..... (ت) مستی بینش مسئولان
- ۲۲۲..... (ج) ترک اصلاحات مداوم
- ۲۲۳..... (چ) اختلاف کلمه مسئولین
- ۲۲۳..... (ح) افرافکنی مسئولان
- ۲۲۴..... (خ) خودباختگی
- ۲۲۵..... (د) بی برنامه‌گی مردم و مسئولان
- ۲۲۶..... ۲. آسیب‌های بیرونی انقلاب از نگاه مقام معظم رهبری علیه السلام
- ۲۲۶..... چرا دشمن و رقبای بیرونی داریم؟ ۱؟
- ۲۲۸..... الف. نوطه براندازی انقلاب
- ۲۲۸..... یک: براندازی آشکار
- ۲۲۹..... دو: براندازی پنهان
- ۲۲۹..... ب. ترویج قومیت‌گرایی
- ۲۳۰..... پ. تخریب مفاهیم ارزشی
- ۲۳۲..... (ت) عقب‌ماندگی علمی
- ۲۳۳..... (ث) نفوذ
- ۲۳۴..... گفتار دوم: معیار شناخت نفوذیها و اهل نفاق
- ۲۳۵..... منابع

مقدمه

انقلاب اسلامی، رخدادی مهم، شگفت و تأثیرگذار در دوران معاصر بود و هست که فراتر از معادلات و محاسبات جامعه‌شناسان، سیاستمداران و اندیشمندان شرق و غرب، ناباورانه رخ نمود و استمرار است. انقلابی که به تعبیر بنیان‌گذار آن - امام خمینی (ره) - "معجزه‌ای الهی" بود! انقلابی که حتی پس از وقوعش بسیاری از متفکران و تنورسین‌ها و تحلیل‌گران، در تبیین ماهیت آن، و چگونگی مواجهه با آن، گرفتار حیرت و سردرگمی شدند و دریافتند که چارچوب‌ها، معیارها و قواعد شناخته شده سایر انقلاب‌ها، بر آن انطباق نمی‌یابد؛ زیرا این انقلاب، صرفاً پیروزی اکثریت استثمار شده، بر اقلیت استثمارگر نیست؛ بلکه علاوه بر آن، در صحنه جهانی پیروزی فرهنگ و اندیشه اسلامی بر فرهنگ و سیاست غربی و استعماری به حساب می‌آید.

در تبیین این رخداد بزرگ تاریخی، توجه به موارد ذیل ضروری است:

الف) سازمان‌های عریض طویل جاسوسی و اطلاعاتی دنیا با پیشرفته‌ترین دستگاه‌ها و زبده‌ترین تحلیل‌گران، نتوانستند احتمال وقوع انقلاب را پیش‌بینی کنند؛ بلکه "کارت‌ر" ایران را جزیره ثابت، در منطقه پرتلاطم می‌خواند و "تحلیل‌گران سازمان سیا" پنج ماه قبل از پیروزی انقلاب به این نتیجه رسیده بودند که؛ ایران نه در یک موقعیت انقلابی؛ بلکه حتی در یک وضعیت پیش از انقلاب نیز نمی‌باشد، و سازمان اطاعتی وزارت دفاع آمریکا در شهریور سال ۵۷ پیش‌بینی کرد که شاه فعلاً نه برای ده سال آینده، در رأس هرم قدرت باقی خواهد ماند.

ب) ملت ایران با تظاهرات غیر مسلحانه و روحیه شهادت‌طلبانه با اיתار مال و جان و عزیزان خود در راه هدف متعالی و مقدس خود گام برداشت و تمام سختی‌ها و مرارت‌ها را به جان خرید و هدف از مبارزه خود را دستیابی به آسایش و رفاه مادی قرار نداد.

ج) از خصیصه‌های ممتاز این انقلاب، وجود رهبری همچون امام خمینی (ره) بود که اعجوبه‌ای شگفتی‌ساز، نخستین انقلاب سیاسی تاریخی را با تکیه شدید بر بُعد معنوی آن، هدایت نمود و آینده‌نگری وی؛ در موارد بسیار، جهانیان را به شگفتی واداشت.

(د) ملت ایران بدون سلاح، تنها با مشت گره کرده و با شعار "الله اکبر"، به عمر طولانی ترین رژیم شاهنشاهی جهان در اوج اقتدار اقتصادی و نظامی آن، پایان داد و شاه را در حالی که قدرتمندترین ارتش منطقه، و مجهزترین و مخوفترین سازمان اطلاعات و امنیت (ساواک) و میلیاردها دلار درآمد نفتی را، در اختیار داشت و تمامی قدرتهای دنیا از آمریکا و انگلیس گرفته تا شوروی و چین، از او حمایت می کردند؛ به زانو در آورد و از قدرت خلع کرد.

(ه) در برابر دشمنان داخلی و خارجی خود در مقابل توطئه های گوناگون همچون؛ ترور سران و بزرگان انقلاب، کودتا، زد و خوردها و تحریکات داخلی، تحریم و محاصره اقتصادی و مهم تر از همه نفوذ در نظام حتی تا مقام ریاست جمهوری و بالأخره، جنگ تحمیلی طولانی مدت، زیر حمایت ابر قدرتها، همچون کوهی استوار، سرافرازانه ایستاد و استقامت نمود.

(و) این انقلاب رملت "کارت" رئیس جمهور وقت آمریکا را، آنچنان دچار تزلزل و تشتت کرد که امکان هرگونه تصمیم گیری به موقع را، از او سلب کرده بود. و سرنوشت او به عنوان رئیس جمهور یکی از قدرتمندترین کشورهای دنیا، آنچنان گره خورده بود که ناچار برای انتخاب مجددش به تهران، و نظر رهبر انقلاب ایران چشم دوخته بود و نهایتاً هم موجبات شکست و عدم انتخاب مجدد او شد.

(ز) خصوصیت دیگر این انقلاب؛ مرفی چهره واقعی بسیاری از الگوهای جهان، و معرفی ماهیت آنان به افکار زنده و بیدار جهان شد که از آن جمله؛ معرفی چهره واقعی مدعیان دروغین دفاع از حقوق بشر، سران اسلامی، آزادی فلسطین، زمامداران غرب و بالأخره کشورهای انقلابی و... بود. به عبارت دیگر انقلاب اسلامی میزان و معیاری برای شناخت و سنجش از باطل گردید.

(ح) و بالأخره؛ پرتوهای نورانی این انقلاب موجب شد که، مستضعفان در سراسر کشور بیدار شوند و آگاهانه از حقوق و حقایق خود دفاع کنند و آنان نیز شگفتی برینند. به عنوان نمونه، مسلمانانی در لبنان، با کمترین امکانات برای نیروهای اشغالگر قدس، آن گونه جهنمی آفریدند که آنان و حامیان خارجی شان؛ مانند آمریکا و انگلیس و فرانسه را، وادار به فرار خفت بار نمودند و در سال ۹۶ در برابر هجوم همه جانبه اشغالگران، مقاومت پیروزمندانه نمودند و در برابر نیروی اشغالگر فلسطین که در جنگ شش روزه اعراب و اسرائیل، بخش وسیعی از سرزمین چهار کشور عربی را اشغال کرده بودند؛ مقاومت نمایند، و پس از ۱۸ روز آنان را وادار به عقب نشینی و پذیرش شکست نمایند.

انقلابی با این خصوصیات منحصر به فرد، در سرزمین و منطقه‌ای استراتژیک، در عصر و زمانی که پایان سلطه ایدئولوژی مذهب و افکار مذهبی بر جوامع بشری محسوب می‌شد، پدیده‌ای نبود که برای قدرت‌های جهانی قابل قبول باشد؛ زیرا دشمنان به خوبی دریافته‌اند که انقلاب اسلامی، تنها برای آنان به معنی خطر از دست دادن منافعتشان در ایران نیست؛ بلکه انقلاب اسلامی و عقاید آن، موجب به خطر افتادن تمام منافع استعماری آنان در سراسر جهان می‌گردد و حتی برای بسیاری از قدرت‌ها و حکومت‌ها، می‌توانست خطر از دست دادن اقتدار در داخل کیان سیاسی و مرزهای جغرافیایی به همراه بیاورد. بنابراین، تمام قدرت‌های جهانی برای به شکست کشاندن این انقلاب، با یکدیگر متحد گردیدند، تا این انقلاب را به هر نحو ممکن (چه از طریق نابود کردن کیان سیاسی کشور یا تجزیه آن، و یا از طریق شکست عقاید و ایجاد انحراف در آن) به اضمحلال و نابودی بکشانند و یا حداقل در داخل مرزهای جغرافیایی ایران، محصور نمایند.

آنان برای دستیابی به اهداف خود، تلاش کردند که اطلاعات کافی و وافی از علل و عوامل انقلاب و ریشه‌های فکری و عقیدتی آن به دست آورند و بر این اساس نویسندگان و تحلیل‌گران شرق و غرب، صدها جلد کتاب و مقاله، در این رابطه به رشته تحریر درآوردند و هر یک از دید خود، تحلیلی ارائه دادند؛ ولی اکثر این نویسندگان و تحلیل‌گران به خاطر عدم آشنایی کافی با جامعه و فرهنگ اسلامی ما، نتوانستند تحلیلی مناسب که پاسخ‌گو، کامل و عوامل انقلاب اسلامی ایران باشد؛ ارائه نمایند.

در مقابل؛ ملت ایران و جوانان این مرز و بوم، نه تنها برای آشنایی با انقلاب اسلامی نیاز به آگاهی در مورد آن دارند؛ بلکه برای حفظ انقلاب و دستاوردهای آن، تحریر از معالعه و به دست آوردن اطلاعات کافی و وافی از ریشه‌های انقلاب اسلامی ایران می‌باشند. البته حقیقت این است که تبیین علل و عوامل انقلاب و ریشه‌یابی و تحلیل جامع از این انقلاب الهی، در این اوراق و با فرصت کم و بضاعت اندک علمی، امکان‌پذیر نمی‌باشد؛ ولی به حسب وظیفه، تلاش می‌شود تا متناسب با امور مذکور، گامی در جهت انجام این رسالت الهی خود، برداشته شود.

هدف از این درس، آشنایی هر چه بیشتر دانشجویان عزیز با انقلاب اسلامی ایران و ریشه‌های تاریخی و عقیدتی آن و ارزش‌های فردی و اجتماعی ویژه‌ای که بر قیام‌ها و نهضت‌های مردم ایران حاکم بوده است؛ می‌باشد.

ضرورت شناخت انقلاب

شناخت علل و عوامل انقلاب و بررسی دقیق ریشه‌های آن، از امور ضروری برای فرزندان انقلاب - خصوصاً قشر دانشجو - است و این ضرورت با توجه به امور زیر مشخص می‌گردد.

الف: حفظ تداوم و تکامل و جلوگیری از رکود و انحطاط

برای تداوم و تکامل انقلاب، آشنا بودن با علل و عوامل و اصول اصلی انقلاب و تقویت آن، امری پوشیده نیست و هر صاحب نظری آن را درمی‌یابد. در مقابل، عدم تلاش در تکامل و پیشرفت انقلاب موجب خمودگی و سستی و در نهایت از بین رفتن انقلاب می‌گردد؛ زیرا از مختصات ذاتی انقلاب، خصیصه حرکت و پیشرفت است و همچون موجی است که آسودگی‌اش، موجب عدمش می‌گردد؛ لذا برای جلوگیری از رکود و انحطاط، شناخت عمیق علل و عوامل و گام نهادن در جهت تقویت و انبساط روز افزون پایه‌های آن، امری لازم و ضروری است.

ب: حفاظت در برابر افات و انحرافات

برای حفظ انقلاب و دستاوردها، آن از افات و انحرافات به شناخت دقیق اصول انقلاب و همچنین آفت‌ها و انحراف‌های مسرور آن نیاز داریم. چون در بسیاری از انقلاب‌ها، انقلابیون به خاطر سرخوشی از دستاوردهای خود یا خاطر سرگرمی به حوادث روزمره، از اصول و یا علل نگهدارنده انقلاب، یعنی مردم غافل شده و این منجر به انحطاط انقلاب گردیده است.

ج: حفظ قاریخ انقلاب

تفهم انقلاب به نسلی که قبل از انقلاب می‌زیسته و انقلاب را از نزدیک مشاهده نکرده است و از تلاش‌ها و رشادت‌ها و ایثارهای مردم انقلابی در به ثمر رسیدن انقلاب، اطلاع کافی ندارد؛ کاری واجب و لازم است تا این نسل پس از انقلاب، بتواند باران رسالت سنگین را به دوش بکشد و این دستاورد بزرگ قرن را، نگهبانی کند.

د: صدور انقلاب

در عصری که دنیای سرمایه‌داری غرب و مکتب کمونیسم شرق در ارائه راه صحیح و کامل و صدور انقلاب خود به بن‌بست رسیده‌اند و در حالی سرمایه‌داری همچون دجال یک چشم تنها به اهداف مادی خویش می‌اندیشد و بحران معنویت جوامع غربی را به شدت آزار می‌دهد، و در حالی که کمونیسم شرقی نیز سر از موزه تاریخ درآورده است، نشان دادن راهی درست که جوابگوی

نیازمندی‌های تمام ابعاد وجودی انسانی باشد؛ تنها از عهده اندیشه متعالی اسلام و انقلاب اسلامی امکان‌پذیر است.

۵: وظیفه شرعی و انقلابی

و بالأخره؛ وظیفه شرعی و حق انسانی هر فرد مسلمان این است که از اموری که بر وی می‌گذرد، اطلاع داشته و از سرنوشت سیاسی و اجتماعی ملت‌های مسلمان؛ خصوصاً ملت خود اطلاع داشته باشد و در عرصه تحولات سیاسی و اجتماعی گامی مؤثر بردارد؛ زیرا "سیاست یک فرد مسلمان، عین دیانت اوست" و "انکار سیاست اسلام مطابق با انکار اسلام است؛ چون بخش اعظم احکام اسلامی را، مسائل سیاسی و اجتماعی تشکیل می‌دهند و حتی عبادت‌های فردی نیز در اکثر موارد جنبه و بُعد اجتماعی نیز دارد؛ مثل: حج، نماز، خمس، زکات و....

روایت پیامبر اکرم (ع) «مَنْ أَعِجَ وَلَمْ يَهْتَمْ بِأُمُورِ الْمُسْلِمِينَ فَلَيْسَ بِمُسْلِمٍ»؛ کسی که صبح کند (یعنی زندگی روزانه را شروع کند) و به امور مسلمانان اهتمام نرزد؛ مسلمان نیست (اصول کافی، ج ۳، ۲۳۸)؛ نیز شاهد این مدعا است که انسان باید نقش فعال در امور سیاسی و اجتماعی داشته باشد. بر این اساس، بررسی و شناخت انقلاب اسلامی و نقاط قوت و ضعف و رفع نقاط ضعف یک ضرورت ملی و شرعی است که حتی حضور در هیأت‌های انقلاب و مبارزات، فرد را از کسب آگاهی‌های عمیق در رابطه با انقلاب بی‌نیاز نمی‌سازد.

ایستادگی در برابر استبداد و استعمار

انقلاب اسلامی ایران همزمان در برابر استبداد داخلی و استعمار خارجی ایستاد، و در نهایت تمام استکبار جهانی را در مقابل و مخالفت با خود دید. دولتهایی که امروز خود را پیشگام آزادی، تمدن و حقوق بشر می‌پندارند، پیشینه‌ای طولانی و سیاه در استبدادها و غارت ثروت‌های آنان دارند. این دولت‌ها چندین دهه است که با بیداری، استقلال‌طلبی و مبارزه ملت‌ها، فرصت و موقعیت استعمار به روش پیشین را، از دست داده‌اند و به ناچار، به استعمار و سلطه‌طلبی نوین روی آورده‌اند؛ یعنی به جای حضور مستقیم در کشورهای مستعمره، کسانی را بر آریکه قدرت می‌نشانند که خواسته‌ها و منافع نامشروعشان را تأمین نمایند. این دولت‌ها، پا را از این نیز فراتر نهاده‌اند و با به کارگیری وسایل پیشرفته ارتباطی و بهره‌گیری از شیوه‌های پیچیده تبلیغاتی، به دنبال تحمیل فرهنگ خود بر جوامع دیگرند، تا افزون بر زمامداران و نخبگان، ملت‌ها نیز بسان آنان بیندیشند و زندگی کنند. بنابراین، هر چند شیوه‌های استعمار تغییر کرده است، اما عامل اصلی آن؛ یعنی خوی برتری‌جویی و قدرت‌طلبی مستکبران همچنان پابرجا، بلکه روزافزون است.

ملت مسلمان ایران نیز، سالیان دراز، شاهد حکومت‌های دست‌نشانده و مستبد بوده است. رژیم خودکامه پهلوی به‌عنوان واپسین سلسله این حکومت‌ها، با دسیسه استعمار پیر- انگلستان و حمایت استعمارگر نو-آمریکا بیش از نیم قرن سایه سیاه استبداد، را بر ایران گستراند. دولت آمریکا به‌عنوان بزرگ‌ترین پشتیبان این رژیم، برای تثبیت پایه‌های استبداد، وابستگی همه‌جانبه ملت و تاراج هر چه بیشتر منابع غنی ایران، از هیچ تلاش و توطئه‌ای فروگذار نکرد.

استبداد پهلوی توسط رضاخان، با مهندسی انگلیس در سال ۱۲۹۹ شمسی با کودتا بر سر کار آمد و در سال ۱۳۲۰، با مهندسی انگلیس و آمریکا و روسیه، در یک کودتایی دیگر، رضاشاه پهلوی به «جریره مورس» تبعید و فرزندش محمدرضا پسر مسند پادشاهی می‌نشاند. و در کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۰ آمریکا، پادشاهی وی تثبیت شد.

در این ترسیم، بر باز کاوی، تبیین و تحلیل فشرده‌ای از انقلاب اسلامی ایران از ابعاد متعدد و چگونگی نفوذ حضرات سلسله استعمار و مبارزات ضد استعماری بوده است. همچنین بخش مهمی به معرفی ساحت‌های انتزاعی این دیدگاه بنیان‌گذار جمهوری اسلامی و مقام رهبری علیه السلام و شناسایی استکبار جهانی و آسیب‌ها، انقلاب در اندیشه آنان پرداخته شده است. باشد که دانشجویان عزیز و پژوهشگران ارجمند بتوانند با این نگاه، تا اندازه‌ای با وضعیت موجود و ابعاد انقلاب آشنا شوند.

جا دارد در خاتمه، از مساعی مخلصانه نویسنده، این مجموعه؛ جناب آقای (دکتر) محمد علی قائمی، همکار محترم عضو هیأت علمی، گروه عرف، دانشگاه علوم پزشکی مشهد؛ و جناب حجت السلام دکتر محمد امامی، استادیار دانشگاه علوم اسرمی رضی، که متتای تلاش خود را تا پایان راه مبذول داشته‌اند. همچنین از همکاری و راهنمایی همه همکاران گروه معارف دانشگاه علوم پزشکی مشهد، به ویژه مدیر محترم گروه معارف دانشگاه جناب حجت الاسلام دکتر ابراهیمی؛ و نیز جناب حجت الاسلام فیض آبادی؛ تقدیر و تشکر گردد. سپاس ویژه‌ای نیز داریم از جناب حجت الاسلام دکتر احمد آقایی زاده توایی؛ که ویرایش علمی کتاب حاضر را قبول کرده و نقطه نظرات خود را بیان نموده‌اند. کلیه سرورانی که یاری‌رسان نگارش کتاب حاضر بوده‌اند؛ تشکر و قدردانی به عمل می‌آید.

امید است پژوهشگران و صاحب‌نظران با ارائه نظرها و پیشنهادهای خود، ما را در ادامه راه یاری داده و کاستی‌های احتمالی این اثر را به دیده اغماض بنگرند. خداوند رحیم به همه توان و همت مضاعف در راه پیشبرد اهداف انقلاب اسلامی ایران، ظل فرامین مقام معظم رهبری علیه السلام، عنایت فرماید.

محمدشمس الدین دیانی
عضو هیات علمی
دانشگاه علوم پزشکی مشهد

www.ketab.ir